

МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра філософії та соціології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
НД 1.1.13 ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ

Освітньо-професійна програма _____ Соціологія _____

спеціальність _____ 054 Соціологія _____

факультет _____ Історичний _____

2019-2020 рік

Робоча програма з навчальної дисципліни «Теорія соціальних змін та глобалізація» для студентів ОПІ «Соціологія» спеціальності 054 Соціологія

Розробники:

Слющинський Б. В., д.с.н., професор кафедри філософії та соціології

Іванець Т. М., к.п.н., асистент кафедри філософії та соціології

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри філософії та соціології МДУ

Протокол від «27» серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри філософії та соціології

(підпис)

Слющинський Б.В.

(прізвище і ініціали)

© Слющинський Б. В., 2019

© Іванець Т. М., 2019 рік

© МДУ, 2019 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів 4	Галузь знань: 05 «Соціальні і поведінкові науки»	Нормативна	
Модулів – 2	Освітньо-професійна програма «Соціологія» Спеціальність 054 Соціологія	Рік підготовки:	
Змістовних модулів – 2		2-й	
Індивідуальне науково-дослідницьке завдання за вибором студента		Семестр	
		2-й	
		Лекції	
		20 год.	10 год.
Загальна кількість годин – 120		Практичні, семінарські	
	20 год.	10 год.	
Тижневих годин для денної форми навчання: 9 аудиторних – 2,5 самостійної роботи студента – 4,5	Лабораторні		
	-		
	Самостійна робота		
	70 год.	90 год.	
	Індивідуальні завдання		
	10 год.	10 год.	
	Вид контролю: екзамен		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 40/80год. (33/67%)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «Теорія соціальних змін та глобалізація» полягає у вивченні студентами закономірностей соціальної динаміки, ознайомлення з теоріями, що пояснюють соціальні зміни, розуміння студентами сутності основних еволюційних і революційних форм соціальних змін.

Завданнями вивчення дисципліни «Теорія соціальних змін та глобалізація» є:

- знайомство з основними понятійними категоріями;
- вивчення основних теорій соціальних змін;
- ознайомлення з характерними рисами соціальних рухів та революцій
- формування вміння визначати особливості розвитку сучасних суспільств.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі: Навчальна дисципліна «Теорія соціальних змін та глобалізація» призначена для здобувачів вищої освіти спеціальності 054 «Соціологія» та входить до циклу загальної підготовки. Курс пов'язаний з дисциплінами соціогуманітарного спрямування.

Передумови для вивчення: опанування дисциплін професійної підготовки «Вступ до фаху», «Загальна соціологічна теорія», «Сучасні соціологічні теорії» та формування на основі їх вивчення необхідних навичок.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- класичні теорії соціальних змін, що належать соціологам XIX-XX ст.;
- зміст основних форм соціальних змін еволюційного і революційного характеру;
- причини і фактори, які можуть пришвидшувати або гальмувати зміни у суспільствах;
- основні етапи розвитку суспільств;
- роль соціальних рухів у соціальних змінах;
- роль і вплив війн на соціальні зміни.

вміти:

- вміти оперувати основними поняттями і категоріями теорій соціальних змін для опису історичних подій та сучасних динамічних процесів;
- виділяти причини і наслідки соціальних змін;
- знаходити латентні функції процесів;
- складати вірогідні прогнози подій.

оволодіти навичками:

- оперування професійною термінологією предметної галузі;
- ідентифікації та оцінювання предметної проблематики;
- зіставлення та узагальнення матеріалу з опрацьованих наукових джерел;
- аналізу та прогнозування процесів в суспільстві.

Методика вивчення курсу для здобувачів вищої освіти спеціальності 054 «Соціологія» ґрунтується на єдності лекційних та семінарських занять, які передбачають вивчення теоретичного матеріалу та вирішення практичних ситуацій.

Підготовка до семінарських занять вимагає від здобувачів вищої освіти систематичного опрацювання лекційного матеріалу та рекомендованої літератури; підготування виступів, доповідей згідно з питаннями плану семінару; написання тез тощо.

Семінарські заняття з курсу забезпечують закріплення теоретичних знань та сприяють розвитку у здобувачів вищої освіти здатності до самонавчання та самовдосконалення.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 1. КЛАСИЧНІ ТЕОРІЇ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН

Тема 1. Соціальні зміни як об'єкт вивчення соціології

Мета, завдання, предмет дисципліни «Теорії соціальних змін». Поняття «соціальні процеси» та «соціальні зміни». Види процесів та соціальних змін. Джерела та фактори соціальних змін.

Тема 2. Соціальний прогрес

Поняття «соціальний прогрес». Теорія соціального прогресу. Періодизація європейської історії як відображення соціокультурного прогресу.

Тема 3. Еволюційні теорії соціальних змін

Перші теорії соціальних змін О. Конт, Г. Спенсер, К. Маркс . Еволюційна теорія Лестера Уорда. Неоєволюціоністи Г. та Дж. Ленські, Л. Байт, Дж. Стюарт.

Тема 4. Циклічні теорії соціальних змін

Циклічні теорії: логіка аналізу. Поняття цивілізації як макросоціальних одиниць. Історичний цикл цивілізації. Теорії Н. Данилевського, О. Шпенглера, А. Тойнбі. Соціологічні теорії циклічних змін. В. Парето: циркуляція еліти. Європейська цивілізація як виразник соціальних змін в

епохи модерну і постмодерну. С. Гантінгтон про зіткнення цивілізацій у ХХІ ст.

Тема 5. Функціоналістська, конфліктна, технократична теорії соціальних змін.

Функціоналістська модель Т. Парсонса. Індустріально-технологічні теорії соціальних змін. Конфліктологічна модель Л. Козера та Р. Дарендорфа. Теорії «стадії, економічного росту» (І. Росту). Теорія «єдиного індустріального суспільства» (Р. Арон). Теорія «постіндустріального суспільства» (Д. Белл, З. Бжезинський, А. Турен). Теорія «кінця ідеологічної ери» (Д. Белл, М. Ліпсет). Соціокультурна теорія П. Сорокіна.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН У ХХ СТ. - ПОЧАТКУ ХХІ СТ.: СОЦІАЛЬНІ РУХИ, РЕВОЛЮЦІЇ, ВІЙНИ.

Тема 6. Соціальні зміни у другій половині ХХ ст. – початку ХХІ ст.

Науково-технічний прогрес і науково-технічна революція. «Третя промислова революція». Революція в засобах комунікації та її соціальні наслідки. Проблема історичної відсталості і теорії модернізації. Ситуація в країнах «третього світу» та різні стратегії подолання відсталості. Криза другого модерну. Нові соціальні нерівності та нерівномірність соціальних змін всередині розвинутих країн. Екологічна криза як глобальна проблема. Консервативна, «зелена», націоналістична альтернатива несистемним змінам.

Тема 7. Соціальні рухи як фактор соціальних змін

Громадянське суспільство як основа соціальних рухів. Активна меншість, що ініціює рухи та змінює соціальний світ. Соціологічні теорії, які відображують роль соціальних рухів у сучасності. Типологія соціальних рухів. Цикл соціального руху: від зародження до вичерпання. Структура соціального руху: основні агенти і прошарки.

Тема 8. Новітні соціальні рухи як прояв глобалізаційних змін.

Соціальні рухи після Другої світової війни. Рух за мир, екологічні рухи, рух за права людей. Демократичні рухи, що призвели до руйнації комуністичних систем у країнах Східної Європи. Історія руху «Солідарність» в Польщі. Народний рух України. Сучасні соціальні рухи в Україні. Волонтерський рух.

Тема 9. Революція як форма соціальних змін.

Дискусія Спенсера і Маркса про роль революції в історії. Типологія революцій. Соціальні і політичні революції. Революції наукові, технічні, «зелені», сексуальні, релігійні тощо. Критерії політичної революції і їх відмінності від революцій «палацових», бунту, змови тощо. Передумови і

революційна ситуація. Революційний цикл. Рушійні сили революції. Теоретичні пояснення причин революції: об'єктивістські, структурно-функціоналістські, конфліктологічні, психологічні та психоаналітичні. Критика теорії «змови». Класові» революції як спосіб зміни типу суспільства. Революції, що ведуть до тоталітарного суспільства: комуністичні і фашистські революції. Національно-визвольні революції, як найбільш масовий тип революцій ХХ ст. «Мирна» і «не мирна» форми революції.

Тема 10. Особливості революцій у ХХІ столітті та соціальні зміни.

Новітні демократичні революції: цілі, умови, рушійні сили. Українські революції ХХ ст. Дискусія стосовно причини російсько-української гібридної війни. Соціальна складова гібридної війни. Підривні соціальні технології та їх застосування агресором. Війна як каталізатор соціальних змін в Україні.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						Кількість годин					
	денна форма						заочна форма					
	усьог о	у тому числі					ус бог о					
		л	с	л а б	інд	с.р .		л	с	ла б	інд	с.р .
1	2	3	4	5	6	7						
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 1. КЛАСИЧНІ ТЕОРІЇ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН												
Тема 1. Соціальні зміни як об'єкт вивчення соціології.	11	2	2	-	-	7	11	2	2	-	-	9
Тема 2. Соціальний прогрес.	11	2	2	-	-	7	11			-	-	9
Тема 3. Еволюційні теорії соціальних змін.	11	2	2	-	-	7	10	2	2	-	-	9
Тема 4. Циклічні теорії соціальних змін.	11	2	2	-	-	7	10			-	-	9
Тема 5. Функціоналістська, конфліктна, технократична теорії соціальних змін.	11	2	2	-	-	7	11			-	-	9
Разом за змістовим модулем 1	55	10	10	-	-	35	53	4	4	-	-	45
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН У ХХ СТ. - ПОЧАТКУ ХХІ СТ.: СОЦІАЛЬНІ РУХИ, РЕВОЛЮЦІЇ, ВІЙНИ												
Тема 6. Соціальні зміни у другій половині ХХ ст. – початку ХХІ ст.	11	2	2	-	-	7	13	2	2	-	-	9
Тема 7. Соціальні рухи як фактор соціальних змін.	11	2	2	-	-	7	11	2	2	-	-	9
Тема 8. Новітні соціальні рухи як прояв глобалізаційних змін.	11	2	2	-	-	7	11			-	-	9
Тема 9. Революція як форма соціальних змін.	11	2	2	-	-	7	11	2	2	-	-	9
Тема 10. Особливості революцій у ХХІ столітті та соціальні зміни.	11	2	2	-	-	7	11			-	-	9
Разом за змістовим модулем 2	55	10	10	-	-	35	57	6	6	-	-	45
ІНДЗ	10	-	-	-	10	-	10	-	-	-	10	-
Усього годин	120	20	20	-	10	70	120	10	10	-	10	90

5. Теми семінарських занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне відділення	заочне відділення
1.	Базові поняття, форми і фактори соціальних змін	2	2
2.	Технічні, наукові, промислові революції та їх вплив на соціальне життя	2	
3.	Соціально-економічні теорії соціальних змін.	2	2
4.	С. Гантінгтон та зіткнення цивілізацій	2	
5.	Соціокультурні теорії соціальних змін	2	
6.	Країни третього світу та соціальні зміни	2	2
7.	Вплив глобалізації на розвиток соціальних рухів	2	2
8.	Особливості соціальних рухів в Україні	2	
9.	Природа та рушійні сили революцій.	2	2
10.	Гібридні війни як фактор соціальних змін.	2	
Всього:		20	10

6. Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне відділення	заочне відділення
1.	Типологія факторів, що спричиняють соціальні зміни.	7	9
2.	«Закон трьох стадій інтелектуального росту» О. Конта	7	9
3.	Теорія природної соціальної еволюції.	7	9
4.	Поняття цивілізаційного циклу.	7	9
5.	Соціологізм Е.Дюркгайма	7	9
6.	«Третя промислова революція» і сучасна соціальна динаміка	7	9
7.	Криза другого модерну: нові соціальні нерівності	7	9
8.	Соціальні рухи епохи модерну	7	9
9.	Феномен «мирної» революції	7	9
10.	Тероризм як напрям гібридної війни	7	9
Всього:		70	90

Самостійна **робота над навчальним матеріалом** передбачає:

- опрацювання лекційного матеріалу при підготовці до семінарських занять;
- опрацювання теоретичних і практичних питань з навчальної дисципліни.

Мета самостійної роботи – опрацювати додаткову інформацію з теоретичних питань, розглянутих на лекціях, що дозволяє отримати додаткові знання у поєднанні з аудиторним навчанням.

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання, яке є невід’ємною формою набуття нових знань та навичок з курсу «Теорія соціальних змін та глобалізація» та вагомою частиною самостійної роботи студента над матеріалами курсу, передбачає написання реферативного дослідження з обраної теми та захист її основних положень.

Контроль за виконанням ІНДЗ здійснюється на індивідуальному занятті у зазначеній формі. Виконання студентом ІНДЗ є обов’язковою умовою оцінювання його успішності з освоєння курсу.

8. Методи навчання

При викладанні дисципліни застосовуються словесні, наочні та практичні методи навчання. Словесні і наочні використовуються під час лекцій, практичні – при проведенні семінарських занять.

Під час проведення лекцій використовуються такі словесні методи як розповідь, пояснення та наочні методи: ілюстрація, демонстрація.

Вивчення дисципліни передбачає виконання та демонстрацію індивідуальних письмових і усних завдань, консультації, підготовку повідомлень.

9. Критерії оцінювання

Основними критеріями оцінювання участі студента у *семінарському занятті* є:

- змістовність інформації;
- чіткість та логічність думки доповідача;
- мовленнєва грамотність;
- участь у дискусії;
- питання та доповнення.

Виступ на семінарі передбачає вільне володіння темою і може бути оцінений від 1 до 4 балів.

До критеріїв оцінювання *індивідуального навчально-дослідного завдання* відносяться:

- повнота та змістовність інформації, викладеній в аналітичній записці;

- здатність використовувати аналітичний підхід до проблеми та робити прогнози;
 - правильність оформлення у відповідності до існуючих вимог;
 - чіткість та послідовність доповіді, вільне володіння матеріалом;
 - активна участь у обговоренні доповідей інших здобувачів вищої освіти.
- Максимально індивідуальне навчально-дослідне завдання може бути оцінене в 10 балів.

10. Засоби оцінювання

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти. Форма проведення поточного контролю під час навчальних занять визначається викладачем, що проводить заняття. Застосовуються наступні види контролю: тестування, виконання контрольних робіт, усне опитування під час занять тощо.

Відпрацювання пропущених лекцій, семінарських занять здійснюється в індивідуальному порядку.

Методи контролю: усні відповіді на семінарських заняттях, оцінка за індивідуальне дослідне завдання, перевірка виконання самостійної роботи шляхом співбесіди, складання екзамену.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань та умінь студентів відбувається за наступним розподілом:

Поточне тестування та самостійна робота					ІНДЗ					Екзамен	Сума	
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль №2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10			
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4			
20					20					10	50	100

T1, T2 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою (для екзамену)
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	

35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

До методичного забезпечення курсу входять опорні конспекти лекцій, підручники та навчальні посібники, монографії, наукові статті, нормативно-правові акти, методичні рекомендації. Під час опанування дисципліни «Теорія соціальних змін та глобалізація» використовуються персональні комп'ютери, ноутбуки, мультимедійний проектор. Студенти для підготовки до семінарських занять та індивідуального навчально-дослідного завдання використовують мережу Інтернет, програмне забезпечення MS «Office».

13. Рекомендовані джерела інформації

Базові

1. Барабаш В. В. Молодіжний рух як об'єкт і суб'єкт реалізації молодіжної політики // Український соціум. 2004. № 1 (3). С. 119–130.
2. Богданова О. В. Демократизаційні соціальні рухи у контексті підприємницької індустріалізації (на прикладі США кін. XIX - поч. XX ст.) // Наукові записки. Т. 46. / Соціологічні науки. С.71-77.
3. Бузгалін А. В. Альтерглобалізм: теорія і практика «антиглобалістського руху». М., 2003. 256 с.
4. Гавриленко І. М. Соціальний розвиток : навч. посіб. К., 2001. 484 с.
5. Голдстоун Дж. К теорії революції четвертого покоління // Логос, 5 (56), 2006. С. 58-103.
6. Головаха Є., Горбачик А. Соціальні зміни в Україні та Європі: за результатами «Європейського соціального дослідження» 2005–2007 роки. К.: Інститут соціології НАН України, 2008.
7. Головаха Є., Паніна Н. Соціальні зміни в Україні: пострадянська деінституціоналізація й особливості становлення нових соціальних інститутів // Політична думка. 2001. № 4.
8. Загребина А. В. Публика как социальная общность: пионерские исследования Г. Тарда // Социологические исследования. 2010. № 3. С. 139–145.
9. Здравомыслова Е. А. Социологические подходы к анализу общественных движений // Социологические исследования. 1990. № 7. С. 88–93.
10. Зубок Ю. А. Самоорганизация в проявлениях молодежного // Социологические исследования. 2009. № 1. С. 78–88.
11. Ісакова Т. О. Колективні ідентичності та соціальні рухи в інформаційному суспільстві // Стратегічні пріоритети, №4 (25), 2012. С. 82-88.

12. Іщенко В. О. Сучасні дослідження суспільних рухів: головні теоретико-методологічні підходи // Соціальні виміри суспільства. К. : Інститут соціології НАНУ, 2006. С. 183–194.
13. Іщенко В. Проблема ідеології в соціології суспільних рухів // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2007. № 3. С. 188–199.
14. Камінська Л.Ф. Теоретичні підходи до дослідження суспільних рухів // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. / Соціологія. 1-2/2010. С. 91-93.
15. Катаєв С.Л. Сучасне українське суспільство: навч. Посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 200с.
16. Кирдина С. Г. Социальные изменения // Социологическая энциклопедия / Гл. ред. В. Н. Иванов. М., 2003. Т. 2. С. 480–483.
17. Кирдина С. Г. Тенденции социальные // Социологическая энциклопедия / Гл. ред. В. Н. Иванов. М., 2003. Т. 2. С. 621–622.
18. Климов И. А. Социальная мобилизация – морфогенез структуры и действия // Россия: трансформирующееся общество / под ред. В. А. Ядова. М. : Изд-во «КАНОН-пресс-Ц», 2001. С. 328–336.
19. Ковтуненко Е. С. Соціальні зміни: поняття та види // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. Харків: Видавничий центр Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, 2002.
20. Колодій А.. Про феномен революції в контексті сучасності // Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії. 2014. № 5.
21. Костин В. А., Костина Н. Б. Социальные изменения в концепциях исторического процесса // Социологические исследования. 2000. №3.
22. Кудринская Л. А. Добровольческий труд: сущность, функции, специфика / Кудринская Л. А. // Социологические исследования. 2006. № 5. С. 15–20.
23. Павлова Т. В. Социальные движения как фактор трансформации институциональной среды: проблемы теории // Политические исследования. 2008. № 5. С. 113–124.
24. Примуш М. В. Загальна соціологія: навч. посіб. К.: ВД «Професіонал», 2004. 592 с.
25. Резнік О. Динаміка чинників протесних практик населення України // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2009. № 3. С. 100–125.
26. Симончук О.В. Соціальні рухи як механізм створення нових соціальних інститутів. URL : // <http://simonchuk.kiev.ua/wp-content/uploads/2014/11/2004>
27. Смелзер Н. Проблема соціології. Георг-Зімелівські лекції, 1995 . 2003. 128 с.
28. Сокурянська Л. Г. Студенство на шляху до іншого суспільства: ціннісний дискурс переходу // Український соціум. 2004. № 1 (3). С. 48–55. 54
29. Социальные движения // Ю. Г. Волков, В. И. Добренев, В. Н. Нечепуренко, А. В. Попов. Социология: Учебник / Под ред. Ю. Г. Волкова. М., 2000. С. 458–468.

30. Соціальні зміни та соціальні процеси // Соціологія: Підруч. для студ. вузів / За ред. В. Г. Городяненка. К.: ВЦ «Академія», 2002. С. 157–175.
31. Стегній О. Г. Екологічний рух в Україні: соціологічний аналіз. К. : Вид. дім «КМ Академія», 2001. 243 с.
32. Стегній О. Г. Соціологічне прочитання природи : посіб. К. : ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2012. 436 с.
33. Тілі Ч. Державне ресурсовилучення і демократія // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2007. № 4. С. 38–42.
34. Турен А. Общественные движения: особый объект или центральная проблема социологического анализа // Возвращение человека действующего. М. : Научный мир, 1998. 204 с.
35. Тысячнюк М. С. Новые подходы к анализу трансграничных общественных движений в условиях глобализации // Журнал социологии и социальной антропологии. 2010. № 3. С. 38–62.
36. Тэрнер В. Ритуальный процесс. Структура и антиструктура // Символ и ритуал. М. : Наука, 1983. С. 168–263.
37. Халий И. А. Современные общественные движения: инновационный потенциал российских преобразований в традиционалистской среде. М. : Институт социологии РАН, 2007. 300 с.
38. Яницкий О. Н. Социальные движения в современном обществе: вопросы теории // Социологические исследования. 2013. № 3. С. 50 – 59.

Допоміжні

1. Арон Р. Этапы развития социологической мысли: Пер. с фр. М., 1993.
2. Бауман З. Мыслить социологически. М., 1996.
3. Бауман З. Социологическая теория постмодерна // Человек и общество: Хрестоматия / Под ред. С. А. Макеева. К., 1999.
4. Бек У. Общество риска: на пути к другому модерну. М.: Прогресс-Традиция, 2000.
5. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. М., 2000.
6. Бергер П. Капиталистическая революция (50 тезисов о процветании, равенстве и свободе). М., 1994.
7. Блумер Г. Коллективное поведение // Американская социологическая мысль. Тексты / под ред. В. И. Добренькова. М., 1996. С. 166–212.
8. Будон Р. Место беспорядка. Критика теорий социального изменения. М., 1998.
9. Бурдьё П. Практический смысл. М., 2001.
10. Валлерстайн И. Конец знакомого мира: Социология XXI века / Под ред. В. Л. Иноземцева. М., 2003.
11. Гідденс Е. Соціологія / пер. з англ. К., 1999. С. 578-616.
12. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. М., 1996.
13. Луман Н. Глобализация мирового сообщества: как следует понимать современное общество // Социология на пороге XXI века: Новые направления исследования. М., 1998.

- 14.Ослон М. Логіка колективної дії: суспільні блага і теорія груп / Ослон М. – К., 2004.
- 15.Парсонс Т. О структуре социального действия. М., 2002.
- 16.Парсонс Т. Функциональная теория изменений // Американская социологическая мысль. Тексты / Под ред. В. И. Добренькова. М., 1994. С. 464–480.
- 17.Ритцер Дж. Современные социологические теории. СПб., 2002.
- 18.Сорокин П. Социокультурная динамика и эволюционизм // Американская социологическая мысль. Тексты / Под ред. В. И. Добренькова. М., 1994.
- 19.Тойнби А. Постыжение истории. М., 1991.
- 20.Турен А. Возвращение человека действующего. Очерк социологии. М. : Научный мир, 1998.
- 21.Уайт Л. Энергия и эволюция культуры // Антология исследований культуры: Т. 1. Интерпретация культуры. СПб., 1997. С. 439–498.
- 22.Хантингтон С. Столкновение цивилизаций? // Политические исследования. 1994. № 1.
- 23.Шпенглер О. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории. М., 1993.
- 24.Штомпка П. Социальное изменение как травма // Социологические исследования. 2001. № 1.
- 25.Штомпка П. Социология социальных изменений / П. Штомпка. М., 1997. 223 с.
- 26.Штомпка П. Социология социальных изменений. М., 1997.
- 27.Эйзенштадт Ш. Революция и преобразование в обществе. Сравнительное изучение цивилизаций. М., 1999.
- 28.Элиас Н. О процессе цивилизации. Социогенетические и психогенетические исследования. М.; СПб., 2003.